

“No ens convé tenir ‘Chinatowns’”

Jordi Porta
(Barcelona, 1936),
deixa la Fundació
Jaume Bofill després
de 30 anys de dirigir-la.
Des d'aquesta institució
ha observat
i analitzat el país,
i especialment
la desmemòria
històrica, les
mancances de la
democràcia
i el fenomen de la
immigració. Porta,
a més del passat i el
present, mira el futur
i per això reclama
una revisió urgent
del catalanisme.

Jordi Porta va néixer l'1 de juliol del 1936, per això diu que és d'abans de la guerra. Té raó, encara que sigui per poc. Va deixar l'escola als quinze anys per treballar, i no va tornar als estudis fins als vint-i-set. Amb Fèlix Martí van impulsar un projecte per buscar diners per subvencionar beques de sociologia i ciència política a París, cosa que va ser l'embrió de l'actual Fundació Jaume Bofill. A París va viure el maig del 1968, que avui es mira en la justa mesura, ni mitificant-lo ni menyspreant-lo. La seva lluita personal, però, venia de molt enrere.

—Com va ser la seva infantesa?

—El meu pare era d'una manera natural, republicà i catalanista, el que passa és que es va traumatitzar molt. Va ser mobilitzat el 1938, amb trenta-sis anys i pare de dos fills, i va passar moltes penúries, per això va agrair que s'acabés la guerra com fos. Com molta gent. De la guerra, no en recordo gran cosa, però de la postguerra sí: les cartilles de racionament, la gana que passàvem, el pa moreno...

—S'ha oblidat massa ràpid tot això?

—Un dels primers esforços que vam fer des de la Fundació va ser recuperar la memòria històrica, especialment de la Guerra Civil i la República, perquè hi havia una absoluta desmemòria. Un cas concret: el meu oncle havia estat militant d'UGT i va formar part del Comitè de milícies antifeixistes de Badalona, amb dinou anys. Quan van entrar els nacionals el van detenir i li van fer tres simulacres d'afusellament. Finalment, gràcies a un parent que havia estat capellà, el van alliberar. A casa ningú en parlava,

i jo no me'n vaig assabentar fins als trenta anys. I va haver de ser quan vaig anar a París, a través d'un home excel·lent de la CNT, que resulta que havia estat amb ell al Comitè.

—S'entén el que li va passar al seu oncle, però per què es manté la desmemòria en democràcia?

—Això respon a la transició política del 1976, en què va semblar que una manera de fer-la que no fos traumàtica per a ningú era oblidar el passat. I ara hi ha unes generacions que no saben què va ser el franquisme, i això sí que ho trobo greu. Ens hem acostumat a veure que personatges típics del franquisme tinguin llocs importants, com Martín Villa o Samaranch. Acabem de publicar un estudi sobre els manuals d'història que s'usen a Espanya i veus que no s'ha avançat gens. I el problema no són els discursos de la ministra de cultura o del rei, el problema és que molta gent s'ho creu.

—Des de la Fundació també s'ha treballat el tema de la democràcia, aquesta feina també s'hauria de fer a Europa?

—Europa s'està construint però ningú no sap amb quin model polític i cultural. De moment s'ha construït des d'un punt de vista econòmic. I com que els únics protagonistes del procés són els estats, les nacions sense estat estem en inferioritat de condicions. Reclamar la participació de les nacions en aquesta construcció europea és clau perquè la democràcia sigui real. Si no, no ens interessarà Europa. Jo n'he parlat amb gent de la UE i em diuen que és veritat el que dic, però que s'ha de resoldre des d'Espanya.

—I s'ha intentat?

—Un vegada, en nom d'una sèrie

“A l'última edició de la Fira d'Abril ja hi van tocar els Sirex, per què no hi podria cantar Llach d'aquí a uns anys? I d'aquí a 30 anys és probable que tinguem una cosa similar però de tradició marroquina”

d'entitats d'aquí, vaig visitar el director general de relacions culturals del Ministeri d'Afers Estrangers, quan hi havia el Matutes, i li vam demanar una representació a la UNESCO. I el director general ens va dir: “Vostès, el que demanen és un agregat, i comprendran que no en puc posar disset.” Jo li vaig dir que no hi ha disset cultures, i ell em va dir: “Això ho diu vostè!, en el moment que vostè tingui un agregat, els d'Extremadura també en voldran un.” I jo li vaig dir que ells no li reclamaven, perquè ja se senten bé, som nosaltres que el reclamem perquè no ens sentim bé. No es pot tractar igual Extremadura i Catalunya, o Escòcia i una regió francesa. A la UE, hi ha almenys cinc casos que necessiten un tractament especial, Escòcia, Flandes—que en bona part ja el té—, Còrsega, el País Basc i Catalunya.

—Tornant als problemes que té la democràcia, creu que els nostres polítics en són conscients?

—Alguns sí i altres no. I alguns dels conscients, si els va bé, electoralment parlant, van tirant. Per exemple, a

Catalunya no tenim encara una llei electoral, i la podríem haver fet. Però qui ha de prendre la iniciativa és el partit que guanya les eleccions amb la llei anterior. Per tant és molt difícil que ho faci. Jo crec que a Catalunya estricta estem en un moment de canvi, en la mesura que tots els partits s'estan revisant interiorment i caldrà plantejar algunes coses d'una altra manera.

—Per què Pujol ha aconseguit guanyar durant tots aquests anys?

—Pujol té una personalitat forta i ha sabut connectar bastant amb el català mitjà. Jo li he tingut una certa admiració i respecte, perquè combinava bastant bé uns plantejaments agosrats, des d'un punt de vista de conviccions, ell era nacionalista en un moment que això no estava de moda, i alhora tenia un cert pragmatisme. Les persones que tenen una personalitat molt forta de vegades anul·len qualsevol altra personalitat ai seu voltant.

—Vostè té alguna explicació de per què en un país on estava tan clar que guanyaria l'esquerra, acaba guanyant Jordi Pujol?

—Hi havia aquesta convicció per la qüestió de la immigració. Però al 1980 ja guanya en Pujol, probablement perquè en aquest moment ja comença a despuntar la seva personalitat. Pujol sempre va fer servir uns arguments polítics—que encara fa servir ara— que li donen un cert resultat, i és que, sent de centre, usa arguments de l'esquerra que ja estan molt assentats a Europa, per demostrar que el que ell defensa s'aguanta. I aleshores aquí l'esquerra encara parlava d'autogestió.

—Des de la Fundació Bofill vostè ha tingut un mirador ideal per veure l'evolució del país. Quantes vegades ha dit “no és això, companys, no és això”?

—Home [pausa]... N'hi ha hagut alguna, sí. La més recent és el pacte amb el PP. El problema torna a ser allò de dir quines possibilitats té Catalunya, una nació sense estat que no és reconeguda dins l'estat on es troba. En aquesta perspectiva Catalunya ha tingut diverses experiències. La dels catalanistes que hi ha al Partit Socialista de Catalunya (PSC), que van dir

que l'única solució d'això és trobar un partit germà a Espanya, fer-los entendre això, i quan manin ens ho reconeixeran. Això, com s'ha vist, té unes possibilitats més aviat limitades. L'altra estratègia és la dels partits que no són sucursals. En el cas de Catalunya, l'estratègia és que som molt forts aquí, i manem aquí, i a més treiem prou vots a les eleccions generals perquè ens necessitin. Això també ha donat, si més no relativament, sobretot quan a més no ets decisiu com passa ara.

—Hi ha alternativa?

—N'hi ha algunes que no s'han provat, que no sé què donarien, com ara agafar totes les forces catalanistes, fer un front comú i plantar-nos amb un programa de mínims. Això vol dir agafar sectors del PSC, agafar ERC, sectors d'IC-V, CiU... No s'ha provat i potser no és possible, però les altres estratègies ja hem vist com han anat.

—Una persona de CiU li respondria que el front comú ja es va intentar al Congrés amb el tema dels peatges i no va servir de res.

—És que puntualment això no funciona, s'han de fer acords marc. Això es va intentar en època de Rigol com a conseller de Cultura amb el Pacte Cultural. Convenia un pacte més general, veure què compartim a àmbit d'autogovern. Una altra de les meves exclamacions de “no és això, companys, no és això” seria el fet que els partits que depenen d'un partit general espanyol tenen el cul llogat i més aviat no poden dir ni el que pensen. I això és una limitació per als altres en què es podria pactar. Ara, també cal dir que joestic dient unes coses que no sé si el conjunt de la població de Catalunya les seguiria, i això els grans partits ho veuen.

—El grup L'Opinió Catalana, de la qual vostè n'és president, va organitzar unes jornades a Vic per posar al dia el discurs catalanista, ho van aconseguir?

—Nosaltres de moment no pretenem ser tan ambiciosos com això, però pretenem dues coses. Primer justament que aquest sector catalanista transversal pugui trobar un àmbit de debat sense la disciplina dels partits, i sobre-

tot que ho protagonitzi una generació que ja no és la meua. Per posar un tema que va sortir allà: les relacions entre identitat nacional i identitat cultural. Històricament les identitats nacionals es basaven en una consciència i vida cultural homogènies. En aquest moments, d'una banda, tenim l'impacte dels mitjans audiovisuals que vénen de l'exterior, i d'un altra, l'impacte de la nova immigració, que ja no ve del sud d'Espanya. Quin és l'element cohesionador de caràcter cultural que nosaltres hem de defensar respectant la seva fidelitat als seus orígens? Quin és el procés d'identificació amb una identitat nacional, que té uns aspectes culturals bàsics, com la llengua, però que en canvi tindrà tradicions culturals diferents? Aquest és un gran repte del catalanisme, i trobo que es tracta poc. La Fira d'Abril, per exemple, és un trasplantament a Catalunya d'una manifestació cultural d'un altre lloc. Però fa 30 anys que es fa, i cada any hi passen un milió i mig o dos de persones. Ho hem de continuar considerant com una cosa de fora, o ho hem d'incorporar perquè hi passa un 30% de la població? En l'última edició ja van tocar els Sírex, perquè no hi podria cantar en Lluís Llach d'aquí a uns anys? I d'aquí a 30 anys és probable que tinguem una cosa similar però de tradició marroquina. La cultura catalana, la que s'ha acumulat històricament, serà la part hegemònica de la nostra identitat cultural però haurem d'incorporar coses que ens vindran d'altres llocs en un procés d'identificació amb una identitat nacional comuna però amb procedència i identificacions culturals diferents. El que no ens convé és tenir *Chinatowns*, com als EUA. A nosaltres, ens convé intentar cohesionar i integrar. Ells ho poden fer perquè és el país més poderós del món...

—I bàsicament perquè són un estat?

—Exacte. Però fixa't, a França la preocupació que tenen és —tal com Jospin diu—: "Jo em sento europeu, però sóc francès!" I recomana que els francesos facin la mateixa afirmació. És a dir, que la identitat nacional és molt gran. El repte de Catalunya és

Per a Porta, hi ha una alternativa als models negociadors de PSC i CiU, que no s'ha provat, i és "agafar totes les forces catalanistes del país i fer un front comú".

com aconsegueix una identificació nacional comuna amb gent de procedències culturals diverses, i com pot fer-ho sense ser un estat. I si no ha de reclamar algun estatus polític a escala europea, que s'acosti als estats.

—Després de les declaracions d'Heribert Barrera, aquests reptes encara són més urgents de resoldre?

—Jo crec que és bastant respectable el que diu Barrera. L'únic que em va sobrar autènticament va ser citar Haider. La preocupació de Barrera de dir que podem perdre la nostra identitat amb la vinguda d'aquesta gent si no ho podem tractar adequadament, és certa. Per això hem d'intentar muntar una identitat nacional sense necessitat que la gent s'hagi d'adherir a totes les manifestacions culturals. I un tema bastant important en tot això és la llengua, que a part de ser un element de comunicació bàsica i d'identitat, és un element d'identificació molt gran. L'element de cohesió hauria de ser la llengua, i aquí hem de fer un gran esforç. Tot i que també hi ha sectors que fan molt bona feina, com la Plataforma per la Llengua.

—El mercat ens pot salvar?

—No. S'ha de comptar amb el mercat, però jo crec en la intervenció política. Els Països Catalans són un mercat interessant, i des d'un punt de vista cultural i lingüístic tenim més possibilitats que Dinamarca i altres estats de desenvolupar coses que siguin rendibles econòmicament.

—La solució és l'estat?

—La solució és aquell estat tan reduït que acabaran sent tots els estats europeus. Però aquest estat sí que el necessitariem. Europa haurà de ser més aviat una confederació, amb capacitat de retractar-se. En aquesta confederació Catalunya hauria de ser una de les parts que caldria confederar. De moment, però hauríem d'intentar crear complicitats a àmbit europeu, amb estats com Dinamarca, Noruega, Finlàndia, Portugal, Flandes, Holanda, potser fins i tot Grècia. I compartir perspectives, problemes, maneres de veure quin model de construcció europea fem amb els que tenen realitats semblants a la nostra, encara que no siguem estat, ja veurem què passarà en el futur.

Oriol Cortacans